

Avtorji

dr. Matej Accetto,
docent na Pravni fakulteti Univerze v Ljubljani

dr. Miro Cerar,
redni profesor na Pravni fakulteti Univerze v Ljubljani

dr. Mile Dolenc,
vrhovni sodnik svetnik, Vrhovno sodišče RS

dr. Albin Igličar,
redni profesor na Pravni fakulteti Univerze v Ljubljani

dr. Aleš Novak,
docent na Pravni fakulteti Univerze v Ljubljani

dr. Barbara Novak,
redna profesorica na Pravni fakulteti Univerze v Ljubljani

dr. Marijan Pavčnik,
redni profesor na Pravni fakulteti Univerze v Ljubljani,
redni član SAZU

dr. Ada Polajnar Pavčnik,
zaslužna profesorica na Pravni fakulteti Univerze v Ljubljani

dr. Grega Strban,
izredni profesor na Pravni fakulteti Univerze v Ljubljani

dr. Mirjam Škrk,
redna profesorica na Pravni fakulteti Univerze v Ljubljani,
bivša sodnica Ustavnega sodišča RS

dr. Tilen Štajnpihler,
univerzitetni asistent na Pravni fakulteti Univerze v Ljubljani

dr. Dragica Wedam Lukić,
zaslužna profesorica na Pravni fakulteti Univerze v Ljubljani,
bivša sodnica Ustavnega sodišča RS

Jan Zobec,
sodnik Ustavnega sodišča RS, bivši vrhovni sodnik,
Vrhovno sodišče RS

Urednikovo pojasnilo

Ena bistvenih težav (ustavno)sodnega odločanja je, da pravo kot normativni sistem načel in pravil nima trdnega (nerazpoložljivega) izhodišča, ki bi ga bilo mogoče nezmotljivo ugotavljati in ga nato tudi konkretizirati. V naravi pravnega odločanja je, da smo nazadnje sami in da moramo sami povedati, kaj pomenijo načela in pravila, na katera se opiramo. O problemu (ne)razpoložljivega razpravlja tudi profesor Sprenger, ki neizprosno ugotavlja:

Človek, ki »v svojem stremljenju po 'objektivni resnici' spozna, da te resnice ne bo dosegel, je prepuščen svoji subjektivnosti, ki mora sama poskrbeti zase. Človek se mora naučiti, da se dojema kot nekdo, ki je tudi sam vključen v utemeljevanje te 'resnice': prav on inscenira višjo raven, kateri se nato spet podreja.«¹

Nenehno iskanje »pravih« odgovorov je tudi pot tveganja in dvomov, vzponov in padcev. Iskanje ni le reprodukcija že veljavnega prava, iskanje je tudi produkcija novih odločitev. Področje, na katerem smo lahko ustvarjalni, je vse prej kot poljubno. Argumenti, s katerimi odkrivamo pomenske možnosti, osmišljanje, s katerim te možnosti pomensko (so)določamo, in razlogi, s katerimi povemo, zakaj smo se odločili tako, in ne drugače, so, gledano vsebinsko, tudi naše delo. Gustav Radbruch

---

¹ Gerhard Sprenger: Petdeset let Radbruchove formule ali: o jezikovni stiski pravnikov, v: Pravniki, 53 (1998) 11-12, str. 640.

bi rekel, da sta iskanje in utemeljevanje izhodišča za odločitev vselej tudi akta priznanja.

Brž ko je tako, smo potisnjeni na *čistino*, kjer mora vsakdo prevzeti odgovornost za svoje odločitve. In prav v tem je smisel »insceniranja višje ravni«. Insceniramo jo prav zato, da dobimo kolikor toliko trdna tla, na katerih edino lahko stojimo in sprejemamo pravne odločitve. Sprenger ima prav, da so ta tla tudi subjektivna. V tem kontekstu dobijo tudi prazne abstraktne formulacije, kot so »svoboda«, »enakost« in »solidarnost«, novo etično-nravno razsežnost. Svoboda je »odgovorna svoboda«, enakost je »ustrezna enakost« in solidarnost je »solidarnost, ki jo je mogoče pričakovati«. ² *Mutatis mutandis* je treba reči tudi za (ustavno)sodno odločanje, ki ni mehanično odločanje, ampak je (so)odgovorno sprejemanje odločitev.

S temi vprašanji se ukvarjajo splošna teorija in posebne teorije argumentacije v pravu (tudi metodologije pravnega vrednotenja). Tem vprašanjem se na svoj način posveča tudi to delo. Knjiga je sad raziskave, ki jo je financirala Javna agencija za raziskovalno dejavnost in so jo v letih od 2010 do 2013 opravili raziskovalci Pravne fakultete Univerze v Ljubljani. Člani raziskovalne skupine so bili *doc. Matej Accetto, prof. Miro Cerar, prof. Albin Igličar, doc. Aleš Novak, prof. Barbara Novak, prof. Marijan Pavčnik, prof. Ada Polajnar Pavčnik, prof. Vladimir Simič, prof. Grega Strban, prof. Mirjam Škrk, univ. asist. Tilen Štajnpihler* in *prof. Dragica Wedam Lukić*.

Članom raziskovalne skupine sta se pridružila *Jan Zobec*, sodnik Ustavnega sodišča RS, in *Mile Dolenc*, sodnik Vrhovnega sodišča RS. Svojevrsten privilegij obeh kolegov je, da sta – prosto po Ivanu Cankarju – v areni sodne prakse in da imata oba velik posluh tudi za teoretična vprašanja.

Raziskovalni prispevki so razvrščeni v tri dele. **Prvi del** je *splošno teoretičen* in zajema prispevke o družbenem dojemanju

---

² Sprenger, nav. delo, str. 642.

(ustavno)sodnega odločanja, o ustavnoskladni razlagi (zakona), o načelu sorazmernosti, o sodni praksi in o etičnih temeljih sodniškega poklica.

Drugi del se sprijema z več *odprtimi vprašanji na področju civilnega, družinskega in socialnega prava*. Beseda je o načelu vestnosti in poštenja v civilnem pravu, o novih težnjah v slovenskem odškodninskem pravu, o ustavnosodnih vidikih določanja starševstva in o pravici do socialne varnosti v (ustavno)sodnem odločanju. Drugi del je, pogojno rečeno, prototip problemskega pristopa, ki je značilen za posamezna pozitivno-pravna področja.

Tretji del združuje prispevek, ki je *postopkovne narave*, in prispevke, ki nas popeljejo tudi *onkraj državnega prava*: k naddržavnemu pravu Evropske unije, k pravu Sveta Evrope in h klasičnemu mednarodnemu pravu. Gre za prispevke o pravnem interesu kot procesni predpostavki, o odločbah ustavnih sodišč o naravi in mejah prava EU, o vplivu odločitev Evropskega sodišča za človekove pravice na odločanje Ustavnega sodišča RS in o splošnih načelih mednarodnega prava kot merilu (ustavno)sodne presoje.

Prednost kolektivnih del je, da več avtorjev več vidi in da so med njimi lahko tudi razhajanja o posameznih pravnih vprašanjih (npr. o naravi in pomenu pravnih načel). Razlike načeloma niso slabosti utemeljevanja, ampak so mesta, na katera je treba biti pri (ustavno)sodnem odločanju še posebej pozoren. S tem sem že prestopil točko, o kateri lahko govorim kot eden od soavtorjev. S tem smo že pri točkah, o katerih bodo – upajmo – spregovorili bralci.

Ljubljana, januarja 2013

Marijan Pavčnik

Kazalo

PRVI DEL

I. Družbeno dojetanje (ustavno)sodnega odločanja . . .	21
<i>(Albin Igličar)</i>	
1. Sodstvo kot socialni sistem	21
1.1. Sodno odločanje in sodni postopki z vidika sistemske teorije družbe	21
1.2. Družbene funkcije sodstva	27
2. Dojetanje sodnega odločanja v slovenski javnosti	32
2.1. Javnost in javno mnenje	32
2.2. Okoliščine, ki vplivajo na družbeno dojetanje sodstva	38
2.3. Javnomnenjsko zaupanje v sodstvo	45
3. Vloga in odločitve Sodnega sveta	52
3.1. Vpliv Sodnega sveta na podobo sodstva v javnosti	52
3.2. Pravna narava in družbeni pomen odločitev Sodnega sveta	54
4. Pogled naprej	58
Literatura	62
II. Ustavnoskladna razlaga (zakona)	65
<i>(Marijan Pavčnik)</i>	
1. Uvodno pojasnilo	65

2. Problemsko polje	67
3. Posebnosti ustavnega besedila kot predmeta razlage	70
4. Ustavnoskladna razlaga zakona	73
4.1. Za čigavo obveznost gre?	73
4.2. Razpon razlagalnih možnosti	75
4.3. Težavna ločnica: razlagati in (ali) ustvarjati pravno pravilo	78
5. Pomen pravnih načel	81
5.1. Dvojna narava ustavnoskladne razlage zakona.	81
5.2. Obrazi pravnih načel.	82
5.3. Konflikt dveh ali več pravic	87
5.4. Relativnost razločevanja med pravnimi pravili in pravnimi načeli	90
6. Razveljavitveno-razlagalne odločitve	91
7. Iskanje »najboljše« odločitve.	95
Literatura	97

III. Predpostavke načela sorazmernosti v ustavnosodnem odločanju. ....

(Aleš Novak)

I. Odločanje brez tehtanja: je tehtanje neizogibna sestavina ustavnosodnega odločanja?	103
II. Tri pojavnne oblike načela sorazmernosti	106
III. Načelo sorazmernosti v ustavnosodnem odločanju ...	109
1. Predzgodovina uporabe načela sorazmernosti v sodnem odločanju	109
2. Sorazmernost v ustavnosodnem odločanju.	117
3. Načelo sorazmernosti v praksi slovenskega ustavnega sodišča	119

3.1. Stvaritev in umestitev načela sorazmernosti v slovenskem ustavnem redu.	119
3.2. Vsebina načela sorazmernosti v ustavnosodni presoji.	125
IV. (Pravnoteoretične) predpostavke načela sorazmernosti .	127
1. Uvod	127
2. Pravnoteoretične predpostavke uporabe načela sorazmernosti v ustavnosodnem odločanju	129
3. Pregled posameznih predpostavk	131
3.1. Pravice niso absolutne	131
3.1.1. Absolutnost in neomejenost pravic	132
3.1.2. Pravice kot aduti?.	133
3.1.3. Relativizacija pravic	135
3.1.4. Iskanje srednje poti	138
3.2. Primerljivost različnih predmetov tehtanja . .	140
3.2.1. Kaj tehta ustavno sodišče?.	141
3.2.2. Iskanje skupnega imenovalca.	144
3.2.3. Primerljivost neizmerljivega.	146
3.2.4. Je tehtanje lahko racionalno?.	148
3.3. Hierarhija pravic ne obstaja in ne more obstajati . . .	151
3.4. Možnost delne uresničitve ustavne pravice.	156
3.4.1. Obet pravnih načel	157
3.4.2. Logična vez med načelom sorazmernosti in tehtanjem?	160
3.4.3. Concord(ant)ia discordantium principiorum ...	163
3.4.4. ... ali »ustavna tragedija«?	166
V. Paradoksi in obeti načela sorazmernosti [v (ustavno)sodnem odločanju]	168
Literatura in drugi viri	173

IV. Sodna praksa kot dejavnik pri sodnem odločanju . . .	183
<i>(Tilen Štajnpihler)</i>	
1. Izhodišče: (navidezno) protislovje	183
2. Empirična študija sklicevanja na sodno prakso	185
2.1. Izbrani pristop in izhodiščna (hipo)teza	185
2.2. Pojemovni aparat in parametri analize	188
2.3. Okvir raziskave: empirično gradivo in vzorec	192
2.4. Predstavitev rezultatov	193
3. Sklep: sodna praksa kot nepogrešljiv del podobe sodnega odločanja	216
Literatura in viri	220
V. Etični temelji sodniškega poklica	225
<i>(Miro Cerar)</i>	
1. Uvod	225
2. O (sodnikovi) morali in etiki	230
3. Etični temelji sodniškega odločanja	239
4. Spoštovanje sodniškega poklica	245
5. Sodnik in etična prizadevnost	249
Literatura	252

DRUGI DEL

I. Načelo vestnosti in poštenja v civilnem pravu	257
<i>(Mile Dolenc)</i>	
1. Uvod	257
2. Slovenska literatura	258
3. Nemško pravo	261
4. Ameriško pravo	263

5. Slovenska sodna praksa	266
6. Sklep.....	270
Literatura	272
II. Nove težnje v (slovenskem) odškodninskem pravu ...	273
<i>(Ada Polajnar Pavčnik)</i>	
1. Uvod	273
2. Kaznovalna odškodnina	274
3. Širjenje pripisljivosti prek teorij o vzročnosti	283
4. Sklep.....	288
Literatura	289
III. Ustavosodni vidiki določanja starševstva	293
<i>(Barbara Novak)</i>	
1. Uvod	293
2. Povod za razmislek o pravni ureditvi.....	294
3. Domneva starševstva	297
3.1. Opredelitev domneve starševstva.....	297
3.2. Rahljanje domneve starševstva v času zakonske zveze	298
3.3. »Mešanje krvi«	299
4. Izpodbijanje domneve starševstva	300
4.1. Izpodbijanje domneve očetovstva	300
4.2. Izpodbijanje materinstva	312
5. Pripoznanje starševstva.....	315
5.1. Pripoznanje očetovstva.....	315
5.2. Pripoznanje materinstva	320
6. Sodno ugotavljanje starševstva.....	321
6.1. Sodno ugotavljanje očetovstva.....	321

6.2. Sodno ugotavljanje materinstva	333
7. Določanje starševstva v postopku oploditve z biomedicinsko pomočjo	334
7.1. Splošno	334
7.2. Določanje očetovstva	334
7.3. Določanje materinstva	335
8. Sklep	336
Literatura	339
IV. Pravica do socialne varnosti	
v (ustavno)sodnem odločanju	341
<i>(Grega Strban)</i>	
1. Uvodne misli	341
2. Solidarnost kot bistveni element pravice do socialne varnosti	343
2.1. Opredelitev solidarnosti in odločitve Ustavnega sodišča	343
2.2. Solidarnost v pravu EU	348
3. Razmejitev med socialnim in zasebnim tveganjem	351
3.1. Socialno tveganje bolezni	352
3.2. Socialno tveganje starosti	357
4. Uporaba argumenta pravne države	360
4.1. Prilagajanje prava spremenjenim razmerjem v družbi	361
4.2. Varovanje pridobljenih in pričakovanih pravic	361
4.3. Sorazmernost zakonodajalčevih posegov	365
4.4. Jasnost in določnost pravnih predpisov	366
5. Enako obravnavanje različnih skupin upravičencev	367
5.1. (Ne)enako obravnavanje zaposlenih in samozaposlenih zavarovancev	368

5.2. (Ne)enako obravnavanje na podlagi invalidnosti . . .	370
5.3. (Ne)enako obravnavanje na podlagi starosti	371
5.4. (Ne)enako obravnavanje na podlagi spola	372
6. Zagotavljanje lastninskopravnega varstva	375
6.1. Dvojno ustavno varstvo pravice do pokojnine	376
6.2. (Ne)dopustnost odpisovanja prispevkov za socialno varnost.	378
6.2.1. Pokojninsko in invalidsko zavarovanje	379
6.2.2. Obvezno dodatno pokojninsko zavarovanje . .	381
6.2.3. Obvezno zdravstveno zavarovanje in druga socialna zavarovanja.	382
6.3. (Ne)dopustnost ponovne odmere pokojnine	382
6.4. Široka razlaga varstva lastnine ESČP.	385
7. Sklepne ugotovitve	387
Literatura	389

TRETJI DEL

I. Pravni interes kot procesna predpostavka (drugi odstavek 162. člena Ustave)	395
<i>(Jan Zobec)</i>	
1. Uvod	395
2. Vloga pravnega interesa	396
3. Zaostritev neposrednosti pravnega interesa	400
3.1. Nadaljnje zaostrovanje	402
3.2. Neposredni učinek kaznovalnih norm	405
3.3. Dve skupini primerov neposrednega učinka v praksi Ustavnega sodišča.	408
3.4. »Konstrukcijska napaka«.	413
4. Sklepna razmišljanja.	416
Literatura	418

II. Odločbe ustavnih sodišč o naravi in mejah prava EU	419
<i>(Matej Accetto)</i>	
1. Uvod: pravo EU kot sodno pravo.	419
2. Problem sodnega varstva v pravu EU	422
3. Ustavna sodišča držav članic o razmerju med pravom EU in domačim pravom	426
3.1. »Spregled« prava EU oziroma izvzetje ustavnih sodišč.	427
3.2. »Gospodarjenje« nad Pogodbami oziroma vprašanje razmerja med evropskim in nacionalnim pravom . .	431
3.3. »Pristojnost o pristojnosti« oziroma določanje meja med evropskim in nacionalnim pravnim redom. . . .	444
4. Slovensko ustavno sodišče, ustavni red in pravo EU	451
Literatura	462
III. Vpliv odločitev Evropskega sodišča za človekove pravice na odločanje Ustavnega sodišča Republike Slovenije	469
<i>(Dragica Wedam Lukić)</i>	
1. Uvod	469
2. Pravica do sodnega varstva in pravica do enakega varstva pravic v civilnih sodnih postopkih	473
2.1. Pravica do enakega varstva pravic.	473
2.2. Pravica do sodnega varstva.	474
2.3. Pravica do nepristranskega sodnika.	478
3. Temeljna procesna jamstva v kazenskem postopku.	480
4. Pravica do osebne svobode	482
5. Svoboda izražanja in umetniškega ustvarjanja.	485
6. Pravica do učinkovitega varstva človekovih pravic	490

7. Sklep	493
Literatura	497
IV. Splošna načela mednarodnega prava kot merilo (ustavno)sodne presoje	499
<i>(Mirjam Škrk)</i>	
1. Uvod	499
2. Splošna načela mednarodnega prava	501
2.1. Opredelitev in pomen	501
2.2. Položaj splošnih načel mednarodnega prava v slovenskem pravu	504
2.3. Splošna načela mednarodnega prava <i>stricto sensu</i>	505
2.3. Splošna pravna načela	510
2.4. Relativnost razločevanja med splošnimi načeli mednarodnega prava in splošnimi pravnimi načeli	516
2.5. Relativnost razločevanja med mednarodnopravnimi načeli in pravili	520
3. (Splošna) načela mednarodnega kazenskega prava	524
4. Sklep	528
Literatura	530
Summary	
Adjudication (before Constitutional and Regular Courts)	533
Imensko kazalo (Mojca Zadavec)	545
Stvarno kazalo (Mojca Zadavec)	553